

OSALLISTUMISESTA DIGITAALIKÄYTÄNTÖÖN

Riitta Haapakoski
Seppo Hurme

December 2003

Digital Dialogues
Supported by
Socrates / Grundtvig

DIGITAL DIALOGUES was a two-year project funded by the European Union within its Socrates-Grundtvig programme. It involved partners in Ireland, England, Finland, the Netherlands, Germany, Austria and Italy. Detailed information about all activities and handbooks in different languages can be found on the project website at <http://www.digital-dialogues.de>

	JOHDANTO	4
1	KÄSIKIRJAN KESKEINEN SISÄLTÖ	5
2	KOULUTUKSEN TAVOITTEET	7
3	KOULUTUKSEEN OSALLISTUJAT	8
4	TOIMINNOT	9
	ENSIMMÄINEN MODULI: PERUSTAJAT	9
4.1	YHTEISÖRADIO JA VALTAMEDIA	9
4.2	JULKISUUDEN TUOTTAMINEN OSANA KOHDERYHMÄN NORMAALIA TOIMINTATAPAA	11
4.3	RADIOJUTUN TEKEMINEN	13
	TOINEN MODULI: DIGITAALITAJAT	15
4.4	REPORTTERINAUHUJEN KÄYTTÖ	15
4.5	TIETOKONEEN KÄYTTÖ EDITOINNISSA	18
5	DIDAKTISET JA METODOLOGISET KOMMENTIT	20
	LIITE: Journalistin ohjeet	22

JOHDANTO

Suomessa yhteisöradioasemia on vain muutama. Radioasemat käyvät kukin omalla tavallaan sitkeää eloonjäämiskamppailua; 15 vuotta kestänyt hengissä pysyminen on jo saavutus sinänsä. Useista toimintavuosistaan huolimatta yhteisöradio on kuitenkin vielä vasta tulemisen tilassa. Yhtenä syynä tähän on se, etteivät kansalaisjärjestöt ole lähteneet mukaan yhteisöradiotoimintaan niin innokkaasti kuin voisi kuvitella.

Yhteisöradio haluaa kasvattaa yhteiskunnallista valtaansa siinä missä muutkin mediat. Tavoitteena ei ole vain aktivoida kansalaisjärjestöjä ohjelmatuotantoon vaan samalla lisätä osallistumista yhteisöradion ylläpitoon yleensä.

Yhteisöradio muotoutuu ja kehittyy siinä toimivien ryhmien ja ihmisten mukana. Ideaalitilanteessa yhteisöradion ja kohderyhmän dialogi on molemminpuolisten intressien kohtaamista. Yhteisöradion intressinä on kouluttaa yhteisöradiotoimintaan sitoutuneita yksilöitä, jotka kykenevät ylläpitämään ryhmän jatkuvaa julkaisutoimintaa. Yhteisöradiotoiminnan välityksellä ryhmä löytää nuo motivoituneet yksilöt.

Miksi ryhmä vaikenee, vaikka sillä on tiedotusväline hallussaan? Motivaatio luoda omaa julkisuustoimintaa ei synny yksinomaan valtamedioiden kriittisenä reflektiona vaan ensi sijassa ryhmän sisäisen itsekritiikin lähtökohdista. Tämä edellyttää kansalaisjärjestöjen tietoisuuden lisäämistä median yhteiskunnallisesta merkityksestä yleensä ja erityisesti yhteisöradion tarjoamista mahdollisuuksista ryhmälle relevanttien yhteiskunnallisten tavoitteiden toteuttamiseksi.

Tietoisuuden herääminen yhteisöradiotoiminnasta tai omista valmiuksista ei tapahdu kahden kurssipäivän aikana vaan kyseessä on pitkä, käytännön radiotoiminnassa tapahtuva oppimisprosessi. Yhteisöradiokoulutuksen tulisikin olla jo alkumetreiltään käytäntöä painottavaa, tekemällä oppimiseen kannustavaa.

Yhteisöradiokouluttajan intressinä on saada kohderyhmä toimimaan parhaalla mahdollisella tavalla yhteisen päämäärän toteuttamiseksi. Kouluttajan onkin hyvä oppia tuntemaan koulutettavien henkilökohtaiset valmiudet ja pyrkiä ohjaamaan yksilöitä niitä vastaaviin ohjelmatuotannon tehtäviin.

Usein ryhmän taustalta saattaa kuitenkin löytyä osallistumista heikentäviä henkilökohtaisia tekijöitä kuten heikko itsetunto, kykyjen ja taitojen aliarvioiminen, vaikeiden elämäntilanteiden mukanaan tuoma lyhytjännitteisyys ja passiivisuus, vuosikymmenien aikana opittu vaikenemisen taito jne. Yhteisöradiokoulutuksessa tuleekin kaikessa

korostaa mediataitoja kaikkien hankittavissa olevina taitoina, rohkaista koulutettavia ottamaan mittaa itsestään käytännön toiminnassa.

Tämä käsikirja on suunnattu yhteisöradiokouluttajille, jotka painiskelevat näiden, lähinnä koulutettavien motivaatioon liittyvien käytännön kysymysten parissa. Tavoitteena ei ole esittää yksityiskohtaista opetussuunnitelmaa vaan luoda suuntaviivoja opiskelijoiden motivoimiseksi yhteisöradiotoimintaan ja uuden työkalun, digitaalitekniikan käyttöön.

Yhtenä käsikirjan tausta-ajatuksena on hälventää mystiikkaa digitaalitekniikan liepeiltä. Tässä yhteisöradiokouluttajaa johdattaa terve maalaisjärki. Kaikkien ei tarvitse oppia tietokone-editointia osallistuakseen ohjelmatyöhön. Muitakin vaihtoehtoja on, esimerkiksi kotikäytöstäkin tuttuja äänentallennuslaitteita toiminnoissaan jäljittelevät digitaaliset reportterinauhurit ja pöytäminidiscit opitaan helpommin.

Käsikirja rakentaa paljossa työhön, joka aloitettiin *Digital Dialogesia* edeltävän koulutusprojektin *Creating Community Voices* yhteydessä. Tuolloin Radio Robin Hoodissa testattiin tandem-trainingin periaatteita. Tavoitteena oli edistää kohderyhmien osallistumista yhteisöradiotoimintaan radiotrainerin ja targetgroup trainerin yhteistyön keinoin. Tämä dialogi on ollut suuntaa-antava myös tässä käsikirjassa.

1 KÄSIKIRJAN KESKEINEN SISÄLTÖ:

Tämä käsikirja esittelee yhteisöradiokouluttajien käyttöön suunnatun opetuspaketin. Opetuksen kohderyhmänä ovat kansalaisjärjestöissä toimivat henkilöt, joilla ei ole aikaisempaa radiokokemusta. Kurssin koostuu kahdesta opetusmodulista.

Ensimmäinen moduli luo suuntaviivoja opetukselle, joka pyrkii edistämään koulutettavien motivaatiota oman julkisuuden tuottamiseen ja kehittämään koulutettavien mediakriittisiä valmiuksia. Toinen kurssimoduli hahmottaa digitaalitekniikkaan liittyvän opetuksen lähestymistapoja.

Kurssimodulit pyrkivät vastaamaan ennen kaikkea kysymykseen, miten koulutettavat saadaan pysymään kiinni radiotyössä? Kurssipäivät toimivat vain tienviittana radiotyön käytäntöön, jossa asiat opitaan ja niitä syvennetään tarpeen mukaan. Opetuksessa ei ole lähdetty seikkaperäisesti erittelemään radio-ohjelman tekemisen perusteita. Riittää, että koulutettavat oppivat tunnistamaan omia teemojaan ja niitä vastaavia esitysmuotoja. Tähän liittyen opetus lähestyy julkisuuden tuottamista myös osana ryhmän normaalia järjestötoimintatapaa.

Kurssimodulit ovat suunnitellut siten, että ne voidaan pienin sovelluksin toteuttaa myös radioaseman ulkopuolella kohderyhmän omassa toimintaympäristössä. Tästä syystä esimerkiksi studiomikseriin perehtyminen jätetään vähemmälle huomiolle. Keskeisempää on kannustaa koulutettavia kenttätyöhön, raportoimaan ja kommentoimaan omaa todellisuuttaan suoraa paikan päältä. Tähän tarkoitukseen riittävät helpommin opittavat reportterinauhurit, jotka ovat hyvä esimerkki siitä, miten digitaalitekniikkaa on piilotettu vanhoihin tuttuihin kuoriin.

Ne koulutettavat, jotka hallitsevat jonkin verran tietokoneita, esimerkiksi työnsä kautta, hyötyvät eniten digitaalieditoinnin opetuksesta. Tässäkin suunta on kohti arkielämää, siihen, miten koulutettavat voivat vaikkapa kotona valmistaa radio-ohjelmia.

Digitaalieditoinnin opettelu on vaikeaa ilman tietokoneen käyttöön liittyvää perusosaamista. Tärkeää on kuitenkin, että kaikilla koulutettaville syntyy mielikuva siitä, miten digitaalitekniikan keinoin kohteena olevaa todellisuutta pystytään muokkaamaan mielin määrin, tietoisesti tai tiedostamatta, tekijän näkemyksiä ja tavoitteita vastaavaksi.

Kurssimoduli 1:

- yhteisö- ja valtamedian tunnusmerkit
- järjestöjulkisuus
- omat teemat ja esitysmuodot
- journalismin etiikka

Kurssimoduli 2:

- digitaaliboomin tunnusmerkit
- reportterinauhuri ja mikrofoni
- digitaalieditointi

2 KOULUTUKSEN TAVOITTEET

Digital Dialogues edeltävän koulutusprojektin *Creating Community Voices* kysyttiin, mikseivät metallityöläiset osallistu yhteisöradiotoimintaan. Vastauksia olivat mm. seuraavat seikat:

- ay-ihmiset eivät ole motivoituneita oman julkisuuden tuottamiseen
- kuka saa puhua järjestön puolesta?
- pelätään joutua vastuuseen työpaikan "uutisvuodoista"
- vähätellään omia mielipiteitä ja aiheita
- valtamedian esitysmuotojen ja ohjelmasisältöjen jäljittely

On selvää, ettei yhteisöradion sisältäpäin voida vastata kaikkiin näihin kysymyksiin. Yhteisöradiokouluttajalla ei ole käytössään mitään patenttiratkaisua, jota voitaisiin sellaisenaan soveltaa menestyksellisesti eri ryhmien opetuksessa.

Ryhmän osallistumista ehkäisevien tekijöiden tiedostaminen voi kuitenkin pelastaa yhteisöradiokouluttajan taistelulta tuulimyllyjä vastaan: jos ryhmä ei jo alun alkaen ole motivoitunut oman julkisuuden tuottamiseen, miksi se motivoituisi yhteisöradiotoimintaan? Näihin ryhmän sisäisiin kysymyksiin täytyy kuitenkin myös yhteisöradiokoulutuksessa voida puuttua.

Koulutuksen tavoitteita tuleekin tarkastella kahdesta näkökulmasta. Lähtökohtana ei voi olla vain pyrkimys motivoida koulutettavia yhteisöradiotoimintaan, vaan yhtä lailla tavoitteena tulee olla koulutettavien motivointi oman julkisuuden tuottamiseen osana normaalia järjestötoimintatapaa. Jos intressiä omaan julkisuuteen ei ole, ei myöskään motivaatiota oman mediatodellisuuden tuottamiseen synny.

Näin myös tavoitteet koulutettavien itsetunnon kehittymisestä ja omien valmiuksien tunnistamisesta palautuvat yhtä lailla järjestökäytäntöön ja yhteisöradiokäytäntöön, yhteiseen toimintaan, jonka suhteen yksilöt ottavat mittaa itsestään ja jossa yksilöt tulevat tietoiseksi omista tehtävistään.

Koulutuksen tarkoituksena ei ole tarjota valmiita ratkaisuja, vaan enemmänkin avata mahdollisuuksia koulutettavien omalle luomisvoimalle. Keskeisenä tavoitteena on herättää koulutettavien kriittistä tietoisuutta ja kykyä määrittää siitä nousevia toimintaopitioita.

Järjestöjulkisuus ei ole mitään monoliittista järjestön yksinoikeutta vaan järjestössä toimivien yksilöiden julkisuutta. Yhteisöradiolla ei ole kuten valtamedialla ennalta lukkoonlyötyjä ohjelmasisältöjä ja esitysformaatteja, koulutettavien on löydettävä ne itse.

Kouluttajan funktiona on herättää keskustelua ja osoittaa niin valtamediaan kuin järjestöjulkisuuteen liittyviä mystifikaatioita koulutettavien pohdistavaksi. Onko todella niin, että valtamedian toimittaja on jotenkin alunpitäen parempi ja etevämpi kuin ruohonjuuritason kommentaattori?

Koulutuksen tavoitteena on johdattaa koulutettavat kyseenalaistamaan vallitsevaa mediatodellisuutta. Jättääkö valtamedian toimittaja ryhmän tärkeäksi kokemat asiat käsittelemättä siksi, että ne eivät kiinnosta kuulijoita vai siksi, ettei hänellä yksinkertaisesti ole mahdollisuuksi niiden käsittelemiseksi. Voiko syitä olla asiantuntemattomuus, esitysformaatit, medianomistajan intressit?

Samalla tavalla voidaan läpikäydä ennakkonäkemyksiä siitä, kuka saa puhua järjestön puolesta milläkin foorumilla. Suljetaanko jokin ryhmänosa julkisuuden tuottamisen ulkopuolelle, koska sen ajamat asiat mielletään vähemmän tärkeiksi?

Koulutuksen tavoitteissa tulee myös huomioida pelonhälvettäminen julkisuuden tuottamiseen liittyvistä oikeudellisista seuraamuksista ja siten edistää koulutettavien perusvalmiuksia käsitellä esimerkiksi työyhteisön asioita julkisella foorumilla siten, ettei seurauksena ole potkut työpaikasta. Pelkkä medialainsäädännön tuntemus ei tässä yksin riitä, joskin journalismin etiikkaan tutustuminen voi ennaltaehkäistä pahimpia ylilyöntejä.

3 KOULUTUKSEEN OSALLISTUJAT

Käsitteellisen hahmottelema opetus on suunnattu kansalaisjärjestöille. Koulutettavia lähestytään ryhmänä, jossa :

1. yksilöt ovat tasa-arvoisia
2. yksilöt ovat sitoutuneet yhteisiin tehtäviin ja päämääriin
3. yksilöillä on toisiaan täydentäviä taitoja ja valmiuksia
4. yksilöillä on ryhmäsuuntautuneita ja tehtäväsuuntautuneita rooleja
5. yksilöillä on kyky ilmaista mielipiteitään ja tehdä yhteisiä päätöksiä
6. yksilöillä on samankaltainen tausta ja/tai arvomaailma

4 TOIMINNOT

ENSIMMÄINEN MODULI: PERUSTAJDOT

4.1 YHTEISÖRADIO JA VALTAMEDIA

TAVOITE:

Kurssilaiset oppivat määrittämään yhteisöradion ja valtamedian tunnusmerkkejä.

TOIMINTO: Yhteisöradiokouluttajan esitys yhteisöradiota. Yleinen ryhmäkeskustelu valtamediasta.

MATERIAALI :

Yhteisöradioita esittelevä kuvamateriaali. Ääninäytteitä Radio Robin Hoodin ohjelmistosta.

KESTO: 60 min

TOTEUTUKSESTA :

Usein yhteisöradiokouluttaja ei ota huomioon, että useimmat koulutettavista ovat ensi kertaa radioasemalla. Pelon hälventämiseksi kerro radioaseman synty- ja kehitysvaiheisiin liittyviä arkipäivän sankaritarinoita. Tarinat auttavat koulutettavia ymmärtämään yhteisöradio-organisaation luonnetta ja tavoitteita, sosiaalistavat koulutettavia yhteisöradioyhteisöön. Usein järjestöihmiset myös tuntevat toisiaan yli järjestörajojen. Tämä tunnistaminen lisää yhteisöllisyyden tuntua: "Ai sekin on ollut täällä".

Yhteisöradion yleisen esittelyn voi aloittaa kertomalla kuinka yhteisöradion on sanottu syntyneen Latinalaisessa-Amerikassa kun ihmiset alkoivat lähettää radio-ohjelmaa lähiympäristöön kovaäänisten välityksellä. Teoreettisia pohdintoja sananvapaudesta kannattaa välttää. Keskeistä on luoda mielikuvaa yhteisöradiosta ihmisten arkipäivään kuuluvana toimintana. Kuvamateriaali yhteisöradioista havainnollistaa esitystä.

Harjoitus 1

Näytä koulutettaville kuvamateriaalia yhteisöradioista.

Minkä mahdollisten ryhmien edustajia kuvassa näkyy?

Mikä saattaa olla motiivi toimia yhteisöradiossa?

Vihje!

Korosta yksilöllisiä motiiveja.

Ryhmäkeskustelun tavoitteita on vähä vähältä herättää koulutettavien kriittistä tietoisuutta valtamedian perusrakenteista. Onko ryhmän ylipäättään mahdollista saada äänensä kuuluviin valtamediassa, joka pyrkii taloudellisen voiton maksimointiin kuten kaupallinen media tai joka kohdistaa lähetyksensä ensi sijassa valtaväestölle kuten kansallinen yleisradio?

Johdatuksena keskusteluun voi käyttää esimerkiksi seuraavanlaista harjoitusta.

Harjoitus 2

Anna kurssilaisten kuunnella Robin Hoodin ohjelmamainoksia ?

Mitä aiheita radio-ohjelmat käsittelevät?

Käsitteleekö valtamedia näitä aiheita? Miten? Jos ei, miksei?

On tärkeää, että kouluttajalla on etukäteistietoa ryhmästä, jotta hän kykenee tarttumaan keskustelussa niihin valtamediaan liittyviin tunnusmerkkeihin, joiden problematisointia voidaan lähestyä koulutettavien omasta kokemusmaailmasta käsin. Yksi suositeltava lähtökohta on tarkastella millaisten ehtojen puitteissa toimittaja tekee työtä valtamediassa.

Kaikki tietävät, että työtä tehdään työnantajan ehdoilla. Näin myös medioissa. Miten omistajan taloudelliset tai poliittiset intressit heijastuvat toimittajantyössä, esim. aiheiden ja näkökulmien valinnassa? Johtuuko pintapuolinen asioiden käsittely siitä, että toimittajan työ on liian kiireistä? Vai onko tarkoituksena vain myydä juttuja enemmän kuin kilpaileva firma? Nämä ovat esimerkkejä kysymyksistä, joilla kouluttaja voi johdatella keskustelua eteenpäin.

4.2 JULKISUUDEN TUOTTAMINEN OSANA KOHDERYHMÄN NORMAALIA TOIMINTATAPAA

TAVOITE:

Koulutettavat oppivat analysoimaan ja kyseenalaistamaan oman organisaation vallitsevaa julkisuuskäytäntöä.

TOIMINTO:

Ryhmäkeskustelu oman julkisuuden tuottamiseen liittyvistä ongelmista ja eduista.

MATERIAALI:

Lehtiartikkelit, jotka havainnollistavat valtamedian tapaa käsitellä ammattiyhdistyksen asioita.

KESTO:

60 min

TOTEUTUKSESTA:

Kohderyhmäkouluttaja on ryhmän ja koulutettavien välinen yhdyslenkki. Hän tuntee hyvin koulutettavien taustat, yksilölliset kyvyt ja mielenkiinnon kohteet. Kaikessa järjestöelämän tuntemuksessaan kohderyhmäkouluttaja toimii hyvänä oppaana organisaation päämääriin ja toimintoihin. Tieto kohderyhmästä ja organisaatiosta yleensä on tärkeää yhteisöradiokouluttajalle, jonka on mukauduttava työskentelemään mahdollisimman menestyksekkäästi hyvinkin erilaisten järjestöjen parissa.

Jotta ryhmän osallistumista oman julkisuuden tuottamiseen yhteisöradion välityksellä voitaisiin edistää, on välttämätöntä, että kohderyhmäkouluttaja on mukana toteuttamassa koulutusprojektia. Todennäköisesti kohderyhmäkouluttaja ottaakin tarjouksen innokkaasti vastaan. Taustalla saattaa kuitenkin vaikuttaa tiedostamattomia tekijöitä, jotka heikentävät kohderyhmäkouluttajan uskoa projektin tulevaan menestykseen.

Tämän varauksellisuuden taustalla saattaa olla pitkä kokemus järjestön vakiintuneen (pääasiassa painetun) tiedotustoiminnan ylläpitämisestä. Julkaisutoiminta on aina sidoksissa tiettyihin sääntöihin ja määräaikoihin. Vapaaehtoistyöhön liittyvä arvaamattomuus ei ole aina helposti sovitettavissa tähän tosiasiaan - aina ei ole varmaa,

että luvatut tuotokset (esimerkiksi artikkelit organisaation jäsenlehtiseen) saadaan ajoissa järjestöaktiiveilta, jotka yleensä työskentelevät vapaaehtois pohjalta.

Visio ryhmän jatkuvan ohjelmatuotannon perustamisesta saattaa kohderyhmäkouluttajan mielessä helposti yhdistyä ennakoituun lisätööhön: koulutettavien perässä juoksemiseen, tulevista määrääjaoista muistuttamiseen, puuttuvien tuotosten peräänkyselyyn, kesken jääneiden tuotosten paikkaamiseen tai lopulta – tehtävän suorittamiseen kiireen vilkkaa itse. Ei ihme, että jo entisestään järjestön tiedotustoiminnan ylläpitämisestä ylikuormittunut kohderyhmäkouluttaja suhtautuu aluksi varovaisesti ajatukseen ryhmän tulevasta radiotoiminnasta.

Yhteisöradiokouluttajan tuleekin vakuuttaa kohderyhmäkouluttaja siitä, että kaikki ryhmän yhteisöradioon osallistumisesta koituvat käytännön asiat hoidetaan radioaseman sisältäpäin. Kohderyhmäkouluttaja ei päädy kantamaan vastuuta myös ryhmän radiotoiminnasta, eikä siis väistämättä päädy ryhmän radio-ohjelmien tekijäksi. Näitä järjestötodellisuuteen liittyviä ongelmia on syytä pohtia myös radiokurssin aikana kohderyhmäkouluttajan läsnäollessa.

Radiokurssin kuluessa yhteisöradiokouluttajan tehtävänä on herättää kohderyhmäkouluttajan ja koulutettavien välistä keskustelua ryhmän vallitsevasta julkisuuskäytännöstä. Tämän tehtävän suorittaminen edellyttää yhteisöradiokouluttajan ja kohderyhmäkouluttajan keskinäistä yhteistyötä. On suositeltavaa, että kouluttajat valmistelevat etukäteen mahdolliset keskustelun pääaiheet. Metallityöntekijöiden ammattijärjestön ryhmäkeskusteluun soveltuvina pidettiin mm. seuraavia aiheita:

1. julkisuuden tuottaminen osana organisaation normaalia, arkipäivän toimintaa
2. julkisuus vallankäyttömuotona (esim. työnantajat vs. työntekijät)
3. oma julkisuus, ryhmän julkisuus meidän julkisuutena (julkisuus järjestössä toimivien ihmisten julkisuutena vs. monoliittinen järjestöjulkisuus)
4. työpaikan konflikteista tiedottaminen

Tavoitteena on haastaa koulutettavia kyseenalaistamaan oman organisaation todellisuutta, erityisesti vallitsevia julkisuuskäytäntöjä. Metallityöntekijöiden ammattijärjestö on etujärjestö, jonka on kyettävä ilmaisemaan omat intressinsä. Aivan kuten yksityiselämässäänkin, jokaisen on opittava puhumaan puolestaan. Jos metallityöntekijät vaikenivat, työnantajan ääni kyllä kuullaan. Onko ryhmän jäsenten välillä jännitteitä tai konflikteja, jotka vaikeuttavat julkisuustyötä? Kuka hyötyy, jos yksilöt vaikenivat?

Kohderyhmäkouluttajan keskeinen tehtävä on selvittää koulutettaville työpaikan sisäisten asioiden vaihteluvuorollisuutta koskevaa työlainsäädäntöä. On syytä korostaa, että on olemassa laillisia journalistisia menetelmiä tällaistenkin esteiden ylittämiseksi.

Luonnollisesti henkilö, joka ei ole tottunut pitämään puheita tai kirjoittamaan lehtijuttuja, voi tuntea itsensä epävarmaksi joutuessaan keskustelun tulilinjalle. Voi olla rohkaisevaa ymmärtää, että radiotyössä näin ei aina tarvitse olla. Radiolähetyksen vetäjä voi tarjota taustainformaatiota ja kutsua järjestön edustajan studiovieraksi keskustelemaan poliittisesti merkittävistä kysymyksistä (tai vastaavasti tehdä hänestä puhelinhaastattelun). Niin ikään kiistanalaisten asioiden merkitystä ihmisten henkilökohtaiseen elämään voidaan selventää radiokerronnan keinoin – tavallisten työntekijöiden tai tietyn alueen asukkaiden haastattelut, arkipäivään liittyvät tarinat, henkilökohtaiset vaikutelmat ja muistot. Näin yhteiskunnallista ja poliittista kehitystä voidaan ilmentää yksilöllisen kokemuksen näkökulmasta. Tutustuminen radioilmaisun eri muotoihin, saattaakin rohkaista koulutettavia tarttumaan aiheeseen kuin aiheeseen.

4.3 RADIOJUTUN TEKEMINEN

TAVOITE:

Koulutettavat oppivat tunnistamaan kaupallisen radioformaatin. Omien teemojen ja niitä vastaavien ilmaisumuotojen esiinnostaminen. Johdatus hyvään journalistiseen tapaan.

TOIMINTO:

Ryhmäkeskustelu kaupallisen median ohjelmavirrasta. Harjoituksia.

MATERIAALI:

Ääninäytteitä kaupallisen radion ohjelmavirrasta. Journalistin ohjeet.

KESTO:

120 min

TOTEUTUKSESTA:

Usein aloittelevat ohjelmantekijät jäljittelevät tiedostamattaan kaupallisen median ohjelmaformaatteja. Näiden mallien kritiikitön seuraaminen johtaa yleensä epäonnistumisen kokemukseen – sanomisen halu sammuu helposti, jos sille ei löydetä sopivia ilmaisumuotoja.

Ryhmäkeskustelun tavoitteena on kyseenalaistaa kaupallista ohjelmaformaattia ja avata lähtökohtia ryhmän omia aiheita vastaavien esitysmuotojen tunnistamiselle. Hyvä johdanto ryhmäkeskusteluun ovat ääninäytteet jonkin kaupallisen paikallisaseman ohjelmavirrasta. Näytteet voivat sisältää osia puhelinkontaktiohjelmista, uutisilähetyksiä, tilaisuuksien selostuksia, haastatteluja jne. Mukaan kannattaa myös ottaa ääninäyte, joka ilmentää nopeatempoista, lyhyiden puheosuuksien, mainosten ja musiikiesitysten jatkuvaa virtaa. Kouluttaja voi johdattaa keskustelua kysymällä, miten koulutettavat käsittelisivät esimerkiksi työttömyyteen tai työpaikan konfliktitilanteisiin liittyviä kysymyksiä näytteitä vastaavissa ohjelmaosuuksissa? Kouluttajan tehtävänä on tässä osoittaa niitä ongelmia, joita todennäköisesti tullaan kohtaamaan.

Harjoitus 1

Listaa aiheita, joista haluaisit tehdä radio-ohjelman.

Minkälaisista elementeistä radio-ohjelman voisi koostaa?

Todennäköisesti ryhmäkeskustelu on muodostanut mielikuvaa kaupallisen ohjelmaformaatin teemankäsittelyä rajoittavista tekijöistä. Kouluttaja voi tässä yhteydessä lyhyesti luonnehtia radion juttutyyppejä (pakina, raportti, haastattelu, keskustelu, reportaasi jne.) Harjoituksen ensisijaisena tarkoituksena on kuitenkin rohkaista koulutettavia itse nimeämään itselleen parhaiten luontuvia ilmaisutapoja.

Tähän mennessä kouluttajalla on jo muodostunut jonkin verran tietoa koulutettavien yksilöllisistä valmiuksista ja mielenkiinnon kohteista. Kouluttaja voi varovaisesti kannustaa esimerkiksi hyvää puheiden kirjoittajaa osallistumaan ryhmän tulevaan radio-ohjelmaan vaikkapa puheenvuorojen ja esseiden toimittajana. Tai rohkaista ryhmän vitsinniekkää ja ryhmän pöytälaatikkorunoilijaa soveltamaan taitojaan sketsien ja kuulokuvien tekemiseen. Radio-ohjelman koostaminen kannattaa ohjeistaa hyvin yksinkertaisesti korostamalla tekijän tavoitetta: rakenneosien valinta ja niiden keskinäinen järjestys palautuu siihen, mitä radio-ohjelmalla halutaan sanoa. Meillä kaikilla on kokemusta arkipäivän puhetilanteista,

kun kerromme jollekin jotakin. Näitä dramaturgisia taitoja voidaan hyödyntää myös radio-ohjelman rakentamisessa.

Tietoisuus näistä jo olemassaolevista taidoista lisää varmasti monen koulutettavan itsetuntoa ja rohkaisee koulutettavia käyttämään omaa mielikuvituskykyään sen sijaan, että rakenteita opeteltaisiin vain jo valmiita radio-ohjelmia analysoimalla.

Harjoitus 2

Lue ”Journalistin ohjeet”. Mitä niissä sanotaan journalistin vastuusta?

Tämän harjoituksen tarkoituksena on vastata koulutettavien ja vapaaehtoistoimittajien hyvin usein esittämään kysymykseen: mitä radiossa saa sanoa? ”Journalistin ohjeet” ovat Suomen Journalistiliiton vahvistamat journalistisen työskentelyn itsesääntelyn ohjeisto. Radiolähetykset ovat aina julkisia tilanteita. Se, minkä sanominen saattaa olla mahdollista kotipihalla, ei välttämättä ole sallittua radiossa ilman oikeudellisia seuraamuksia.

On tärkeää, että koulutettaville syntyy näkemys hyvästä journalistisesta tavasta, muutoin epävarmuuden kokemus voi johtaa ankaraankin itsesensuuriin. Ja jälleen kerran on syytä korostaa, että valtamedian käytäntöjä on hyvä tarkastella kriittisesti. Valtajournalismissa eettiset rimanalitukset eivät ole mitään harvinaisia ilmiöitä.

TOINEN MODULI: DIGITAALITAITOT

4.4 REPORTTERINAUHURIEN KÄYTTÖ

TAVOITE:

Digitaaliboomin tunnistaminen. Koulutettavat oppivat käsittelemään mikrofonia sekä nauhoittamaan ja editoimaan äänimateriaalia.

TOIMINTO:

Kouluttajan esitys digitaalitekniikasta. Harjoituksia.

MATERIAALI:

Reportterinauhuri ja mikrofoni.

KESTO:

90 min

TOTEUTUKSESTA:

Yleensä ihmisten on vaikea pysyä laitteiden kehityksen perässä. Tämä johtuu mm. siitä, laitevalmistajilla on tarve lisätä myyntiään kehittämällä vanhan korvaavaa tekniikkaa. Erilaiset boomit ja hypet valmistelevat kuluttajissa pakonomaista tarvetta hankkia näitä uuden sukupolven laitteita.

Digihuuma saa positiivisen feedbackin medioissa valtavana mainostulvana ja ohjelma-ajan omistamisena jakelukanavien digitalisoinnista tiedottavalle valistusohjelmistolla, jossa korostetaan uuden tekniikan kuluttajalle lupaamia lisääntyneitä valinnanmahdollisuuksista. Nämä mahdollisuudet liittyvät lähinnä jakelutekniikan kvantitatiivisiin ja kvalitatiivisiin parannuksiin, ohjelmasisällöt jäävät keskustelussa syystä vähemmälle huomiolle.

Digitaalitekniikasta on tullut itseisarvo, eikä ole mikään ihme, jos jo pelkkä sana ”digitaalinen” nostaa koulutettavien karvat pystyyn. Pelonhölventämiseksi kouluttajan kannattaa tuoda esiin digitaalikehityksen yleistä taustaa ja korostaa digitaalitekniikan merkitystä työkaluna, jota on jo pitkään odotettu radioasemilla.

Digitaalitekniikka alkaa olla yhteisöradioiden ohjelmatuotannossa arkipäivän rutiinia. Laitteiden hinnat ovat tulleet alas myös tavallisten kuluttajien hankittavaksi. Monilla koulutettavillakin on varmasti kotonaan digitaalilaitteita. Enää ei tarvitse mennä suureen laitospaiseen studioon tekemään radio-ohjelmaa vaan kotonakin pystyy tekemään tai ainakin valmistelevaan radio-ohjelmia. Periaatteessa radioaseman voi pystyttää kotiinkin, jos saa hankittua pienen radiolähettimen.

Yleissilmäys laitekasojen, johtojen ja vilkkuvien valojen studioon saattaa kuitenkin monelle koulutettavalla olla musertava kokemus. Jotkut saattavat jopa pelätä rikkovansa hienot laitteet, jos niihin koskee. On tärkeää, että kouluttaja kertoo valtaosan laitteista olevan tavallista kuluttajaelektroniikkaa.

Harjoitus 1

Anna oppilaille MiniDisc- reportterinauhuri ja pyydä heitä tunnistamaan siitä tuttuja nappuloita.

Todennäköisesti monet reportterinauhurin toiminnot kuten ”play”, ”stop”, ”record” jne.

tunnistetaan esim. c-kasettisoittimien ja cd-soittimien perusteella. Rohkaise koulutettavia olemaan väheksymättä omia kykyjään. MiniDisc-nauhuri kuten myös tietokone ja tietokoneohjelmat tuntuvat aina aluksi vaikeilta omaksua. Syy tähän ei välttämättä ole käyttäjässä vaan laitteiden / ohjelmistojen suunnittelijassa, joka ei ole ottanut huomioon tavallista laitteenkäyttäjää.

Harjoitus 2

Koulutettavat haastattelevat toisiaan. Nauhoitusten valmistuttua kaikki kuuntelevat yhdessä lopputulokset ja arvoivat teknistä laatua.

Kuuluiko haastattelijan ja haastateltavan ääni yhtä voimakkaana?

Miltä mikrofonin ja äänilähteen etäisyys kuulosti?

Kuuluiko mikrofonista sen käsittelyääniä?

Kuuluiko taustalta ylimääräisiä tai häiritseviä ääniä?

Editointia voidaan havainnollistaa visuaalisesti paperilapuin, jotka on merkitty juoksevin numeroin. Jokainen numeroitu paperilappu on yksi nauhoituspätkä. Helppo tapa poistaa jokin nauhoituspätkä, on heittää yksi lappu roskiin. Jäljelle jääneet laput merkitään uudestaan juoksevilla numerosarjalla. Tämä havainnollista, miten nauhoituspätkien järjestysnumero muuttuu.

Toinen hieman vaikeampi poisto-operaatio on alku- tai loppuosan poistaminen jostakin nauhoituspätkästä. Silloin poistettava nauhoituspätkä pitää jakaa eli jokin paperilapuista repäistään kahtia. Paperilaput merkitään jälleen uudestaan juoksevilla numerosarjalla. Tarpeeton paperinpuolikas heitetään roskiin.

Kolmas poisto-operaatio suoritetaan, kun halutaan poistaa osa nauhoituspätkän keskeltä. Silloin poistettava nauhoituspätkä pitää jakaa kolmeen osaan eli jokin paperilapuista revitään kolmeen osaan. Paperilaput merkitään jälleen uudestaan juoksevin numeroin. Tarpeeton paperinpala heitetään roskiin.

4.5 TIETOKONEEN KÄYTTÖ EDITOINNISSA

TAVOITE:

Koulutettavat oppivat käyttämään tietokoneohjelmaa äänimateriaalin editoinnissa.

TOIMINTO:

Kouluttajan esitys tietokoneohjelmistosta. Harjoituksia.

MATERIAALI:

Tietokone ja editointiohjelmisto.

Minimivaatimukset:

tietokone

- mielellään varustettu Windows-käyttöjärjestelmällä, johon useimmat koulutettavista ovat todennäköisesti jo tutustuneet.
- prosessorin (CPU) nopeus vähintään 166 MHz.
- riittävästi tyhjää kovalevytilaa - vähintään 300MB / oppilas. Tilantarve on mitoitettu noin 10 minuutin harjoitustehtävää varten.

editointiohjelmisto

- esim. SoundForge, CoolEdit, WaveLab, GoldWave tai vastaava, joka sisältää ainakin perustavat äänieditointiominaisuudet.
- editointiohjelman käyttöliittymän on oltava koulutettavien äidinkielenen, koska vieraskielisiä termejä ei helposti omaksu kovin lyhyen ajan kuluessa.

KESTO:

120 min

TOTEUTUKSESTA:

Hidas tietokone, huonosti toimivat käyttöjärjestelmä ja editointiohjelma saattavat helposti pudottaa koulutettavien opiskelumotivaation hyvinkin alas. Tietokoneen käyttöjärjestelmän onkin oltava ajan tasalle päivitetty, ehjä ja hyvin huollettu. Näin editointiohjelmien toimivuus on paras mahdollinen. Mikään ohjelmisto ei ole toimivuudeltaan täysin virheetön. Siksi editointiohjelmistoissa olevien virheiden (bugien) määrä minimoidaan päivittämällä ohjelmistot uusimpiin versioihin.

Tässä vaiheessa opetusta lähestytään ainoastaan editoinnin perustoimintoja ja sivuutetaan vaikeasti omaksuttavia editointiohjelman toimintoja, kuten esimerkiksi äänen sävyn säätöoperaatioita ja erilaisia äänenmuokausefektejä. Myös moniraitaeditointi jätetään opetuksen ulkopuolelle. Tavoitteena on luoda välttämättömät perusvalmiudet radio-ohjelmien editoinnin suorittamiseksi.

Kerro koulutettaville, että editointiohjelmistojen toimintojen omaksuminen vie aina aikansa ja edellyttää paljon omatoimista harjoittelua. Ilmoita ajankohdista, jolloin radioasemalle voi tulla harjoittelemaan editointia kouluttajan opastuksella.

Demonstraatio 1

Kerro koulutettaville, että näytöllä ääntä voi nähdä ja sitä voi oppia lukemaan. Kokemuksen myötä jo pelkkä vilkaisu näytölle riittää kertomaan äänenvoimakkuuden vaihteluista ja minkälaista äänimateriaalia kussakin kohdassa näyttöä on.

- Aluksi koulutettavat näkevät näytössä aaltomuodossa (waveform display) olevaa, äänenvoimakkuudeltaan hiljaista äänimateriaalia. Koulutettavia pyydetään kuvailemaan näkemäänsä. Mistä voi päätellä, että äänenvoimakkuus on liian alhainen?
- Toisessa näkymässä on puhetta ja musiikkia. Koulutettavia pyydetään kertomaan, miten puheisuus ja musiikkisuus poikkeavat toisistaan? Miksi puheisuus näkyy katkonaisempana aaltomuotona kuin musiikkisuus?
- Kolmannessa näkymässä on loivaa ääniaaltoa (matalataajuisia huminaa) ja sen vieressä hyvin tiheää ääniaaltoa (korkeataajuisia vinkunaa). Koulutettavia pyydetään kertomaan kumpi on kumpaa.

Harjoitus 1

Äänitiedostojen käsittely.

Koulutettavat harjoittelevat äänitiedostojen avaamis- (open) ja talletustoimintoja (save). Tässä osuudessa huomiota kiinnitetään erityisesti äänen talletusmuotoon. Monimutkaisiin pakkaaviin talletusformaatteihin (MPEG, Ogg Vorbis, jne ...) ei perehdytä, vaan pysytellään tavanomaisessa 16-bittisessä PCM-formaatissa, jota on nopea käsitellä ja jossa äänen laatu pysyy alkuperäisessä muodossa huolimatta useista talletuskerroista.

Harjoitus 2

Ohjelman leikkaus.

Koulutettavat äänittävät reportterinauhurilla tekemänsä harjoituksen tietokoneelle ja opettelevat äänimateriaalin perusleikkausta, kuten osien poistoa ja siirtelyä paikasta toiseen. Samalla he saavat tuntumaa äänitiedoston sisällä ”liikkumiseen” ja oppivat zoomaamaan näytöllä näkyvän ohjelman osan aina tarkoituksenmukaiseen kokoon.

Harjoitus 3

Äänen voimakkuuden käsittely.

Koulutettavat harjoittelevat äänen voimakkuuden vaihteluiden manuaalista tasaamista nostamalla hiljaisempien kohtien voimakkuutta. Lisäksi harjoitellaan editointiohjelmiston automaattisia äänentasaustoimintoja (compressor functions).

5 DIDAKTISET JA METODOLOGISET KOMMENTIT

Usein yhteisöradiokoulutuksessa lähdetään olettamuksesta, että radioasemalle saapuvat ryhmät ovat yhteisöradiotoimintaan sitoutumisen puolesta ”valmiita” ja ovat vain hakemassa tarvittavia mediataitoja ryhmän ohjelmatuotannon aloittamiseksi. Yhteisöradiokouluttaja tehtävänä on ollut määrittää se vaadittava osaaminen, jonka pohjalta ryhmä voi mahdollisimman omaehtoisesti toimia radioasemalla.

Taustaa tälle yhteisöradiokoulutuksen lähestymistavalle, ns. pankkikasvatukselle, jossa koulutettavat vastaanottavat ja tallettavat kouluttajan tarjoaman tiedon sen kummemin oppimisprosessiin vaikuttamatta, luovat yhteisöradion pienet henkilöstöresurssit ja siis pyrkimys minimoida tulevaisuudessa ryhmän avustamiseen kuluva työaika. Lähestymistapa on usein merkinnyt koulutettavien varustamista mahdollisimman suurella valmiiksi tehdyllä tietomäärällä varsinkin jos kyseessä on ollut pitkään yhteisöradiossa toiminut kouluttaja, jolla on kehittynyt kokemuksen myötä hyvät ennustajanlahjat kaikista mahdollisista kommelluksista, mitä ryhmän radiotoiminta saattaa tuoda mukanaan.

Todellisuudessa tämä koulutuksen tavoite jo ennalta ehkäistä ongelmatilanteita ei ole vähentänyt jatkuvan koulutuksen tarvetta. Päinvastoin tämä lähestymistapa on

passivoinut koulutettavia korostamalla muodollisia taitoja tavoitteellisen toiminnan kustannuksella.

On selvää, että jatkuvaa koulutusta tarvitaan myös kurssien jälkeen koulutettavien siirryttyä käytännön toimintaan. Tässä käsikirjassa yhteisöradiokoulutusta on tarkasteltu jatkuvana prosessina, jonka lähtökohtana on koulutettavien kriittisen tietoisuuden kehittymisen pohjalta tapahtuva omien toimintatavoitteiden määrittäminen ja niitä vastaavan toiminnan käynnistäminen.

Kansalaisryhmän varustaminen journalistisilla ja teknisillä taidoilla ei muuta valtamediaa. Tavoitteena täytyykin olla ryhmän oman mediatodellisuuden luominen. Yhteisöradiokouluttajalla on edessään haasteellinen tehtävä. Hänen on tavallaan kyettävä tekemään hyppy tuntemattomaan, olla osa oppimisprosessia, jonka lopputulokset eivät ole samalla tapaa ennalta ennustettavissa kuin vanhassa opetusmallissa, joka tarkasteli koulutettavia enemmänkin vastaanottavana, passiivisena osapuolena.

Tämä käsikirja on tulosta pyrkimyksestä luoda suuntaviivoja kouluttajan ja koulutettavan yhteiseen dialogiin perustuvalle yhteisöradiokoulutukselle. Ensimmäisessä modulissa kuvataan oppimisprosesseja, joissa sovelletaan Paulo Freiren kolmivaiheista selvitysmetodia: nimeäminen – reflektio – toiminta. Tavoitteena on rohkaista koulutettavia kyseenalaistamaan valtamediatodellisuutta ja määrittämään omia ohjelmasisältöjä ja niitä vastaavia esitysmuotoja.

Toinen moduli painottuu henkilökohtaiseen ohjaukseen ja tekemällä oppimiseen. Tavoitteena on samalla rohkaista koulutettavia digitaalitodellisuuden kyseenalaistamiseen. Digitaalitekniikka mieltäminen työkaluna, ei minään itsearvona, rohkaisee koulutettavia tekemään tuttavuutta uuden välineen vaikeustikin opittaviin toimintoihin.

Journalistin ohjeet

Johdanto

Hyvän journalistisen tavan perustana on kansalaisten oikeus saada oikeita ja olennaisia tietoja, joiden avulla he voivat muodostaa totuudenmukaisen kuvan maailmasta ja yhteiskunnasta.

Journalistin ammattietiikkaan kuuluu kunnioittaa inhimillisiä perusarvoja, kuten ihmisoikeuksia, demokratiaa, rauhaa ja kansainvälistä yhteisymmärrystä.

Journalistin on tunnettava vastuunsa luonnosta ja nähtävä käsittelemiinsä asioihin liittyvät ympäristövaikutukset.

Hyvä journalistinen tapa ei rajoita mielipiteen ilmaisemisen vapautta. Siihen sisältyy pyrkimys edistää keskustelua ja tiedonkulkua, mutta myös vastuu tiedonvälityksessä noudatettavista periaatteista ja menettelytavoista.

Journalistin ohjeet koskevat kaikkea journalistista työtä välineestä riippumatta. Ne eivät kuitenkaan kata kaikkia tilanteita. Julkisen sanan neuvoston päätökset ja periaatelausumat tulkitsevat ja täydentävät näitä ohjeita.

Hyvään tapaan kuuluu myös, että journalisti tuntee tärkeimmät työhönsä liittyvät lait, asetukset, kansainväliset sopimukset ja päätöslauselmat.

Ammatillinen asema

1. Tiedonvälityksen sisältöä koskevat ratkaisut on tehtävä journalistisin perustein. Tätä päätösvaltaa ei saa missään muodossa luovuttaa toimituksen ulkopuolelle.
2. Journalisti on ensisijaisesti vastuussa lukijoille, kuuntelijoille ja katsojille. Hänen ei pidä käsitellä aiheita, joihin liittyy henkilökohtainen hyötymisen mahdollisuus.
3. Journalistin oikeus ja velvollisuus on torjua painostus tai houkuttelut, jolla pyritään tiedonvälityksen ohjaamiseen, estämiseen tai rajoittamiseen.
4. Journalisti ei saa käyttää omaa tai välineensä asemaa väärin eikä hyväksyä etuja, jotka voivat vaarantaa hänen riippumattomuutensa tai mahdollisuutensa toimia ammattieettisten periaatteiden mukaan.
5. Journalistin ei pidä toimia vastoin vakaumustaan tai hyvää journalistista tapaa. Hän voi kieltäytyä tehtävistä, jotka ovat ristiriidassa tämän periaatteen kanssa.
6. Toisen työtä käytettäessä on noudatettava hyvää tapaa. Vaikka kyse ei olisikaan tekijänoikeuden suojaamasta aineistosta, on hyvän tavan mukaista mainita lähde, kun käytetään pääasiassa toisen hankkimia tai julkaisemia tietoja.
7. Piilomainonta kaikissa muodoissaan on torjuttava. Aineistoon, johon voi liittyä kaupallisia intressejä, on suhtauduttava kriittisesti. Sellaista voidaan julkaista vain, jos siihen on painavia journalistisia perusteita. Ilmoitusten ja toimituksellisen aineiston raja on pidettävä selkeänä.

Oikeat tiedot

8. Journalistin on työssään pyrittävä totuudenmukaiseen, olennaiseen ja monipuoliseen tiedonvälitykseen.
9. Tietolähteisiin on suhtauduttava kriittisesti. Erityisen tärkeää se on käsiteltäessä kiistanalaista asiaa: tietolähteellä voi olla henkilökohtaisia intressejä tai vahingoittamistarkoituksia.
10. Asiatiedot on tarkistettava niin hyvin kuin mahdollista, myös silloin kun ne on jo aiemmin julkistettu.
11. Yleisön on voitava erottaa tosiasiat ja niiden taustoittaminen mielipide- ja seipiteellisestä aineistosta. Tämä periaate ei rajoita journalistisen tyylilajin ja muodon valintaa.
12. Otsikoilla, ingresseillä, kansi- ja kuvateksteillä, myyntijulisteilla ja muilla esittelyillä on oltava sisällössä kate.
13. Myös kuvaa ja ääntä on käytettävä totuudenmukaisesti. Vastaanottajan on saatava tietää, onko kysymys dokumentista vai fiktiivisestä aineistosta.

Tietojen hankkiminen

14. Tiedot on hankittava avoimesti ja rehellisin keinoin. Poikkeuksellisia menetelmiä voi käyttää vain, jos yleisesti merkittäviä tietoja ei normaalikeinoin voi saada.
15. Haastateltavan tulee ennakolta saada tietää, missä välineessä ja millaisessa yhteydessä hänen lausumaansa käytetään. Hyvän tavan mukaista on myös kertoa, onko keskustelu tarkoitettu julkaistavaksi vai ainoastaan tausta-aineistoksi.
16. Haastateltavan pyyntöön tarkistaa lausumansa ennen julkaisemista on syytä suostua asiatietojen varmistamiseksi. Tarkistamisella ei kuitenkaan saa luovuttaa journalistista päätösvaltaa toimituksen ulkopuolelle.
17. Tietolähdettä on suojattava. Luottamuksellisen tiedon antajaa ei saa ilman tämän suostumusta paljastaa. Sama koskee omassa tiedotusvälineessä nimimerkillä tai salanimellä esiintyvää henkilöä.

Oikaisu ja vastine

18. Virheellinen tieto on viipymättä oikaistava joko oma-aloitteisesti tai asianomaisen sitä vaatiessa.
19. Arvostelun kohteeksi joutuneelle on myönnettävä vastineoikeus lehdessä, jos hän sitä perustellusti pyytää. Pelkkä mielipide-ero ei ilman muuta oikeuta vastineeseen.
20. Jos vastinepyyntö on peusteltu, vastine on julkaistava vastineen laatijan haluamassa muodossa viipymättä ja siten, että alkuperäisen tiedon saaneet voivat sen helposti havaita.

21. Ellei vastine ole sellaisenaan julkaisukelpoinen, on sen korjaamisesta neuvoteltava kirjoittajan kanssa. Ellei häntä kohtuullisessa ajassa tavoiteta, on suositeltavaa julkaista vastine korjattuna. Se olennaista sisältöä ei kuitenkaan saa muuttaa.
22. Jos nimettyä henkilöä arvostellaan tiedotusvälineessä erittäin voimakkaasti, on hyvän journalistisen tavan mukaista tuoda hänen näkökantansa esiin mahdollisuuksien mukaan samassa yhteydessä.

Yksilön suoja

23. Kaikkien ihmisarvoa ja kunniaa on suojattava. Ihonväriä, kansallisuutta, syntyperää, vakaumusta, sukupuolta tai muuta henkilön ominaisuutta ei pidä tuoda esiin asiaankuulumattomasti tai halventavasti.
24. Yksityiselämään kuuluvia, asianomaiselle tai hänen lähiomaisilleen haitallisia seikkoja ei pidä julkaista, ellei niillä ole yleistä merkitystä.
25. Henkilökuvien julkaisemisessa on noudatettava huolellisuutta. Kuvaa ei pidä käyttää harhaanjohtavasti eikä loukkaavassa yhteydessä. Erityistä varovaisuutta on noudatettava julkaistaessa kuvia onnettomuuksien tai rikosten uhreista.
26. Nimen tai muiden tunnistamistekijöiden julkaiseminen rikoksia käsiteltäessä on perusteltua vain kun sillä on huomattavaa yleistä merkitystä. Henkilöllisyyttä ei yleensä tule paljastaa ennen tuomioistuinkäsittelyä, elleivät teon laadusta ja tekijän asemasta johtuvat painavat syyt sitä puolla.
27. Syyllisyyteen ei pidä ottaa ennalta kantaa eikä ennakoida tuomioistuimen tai viranomaisen ratkaisuja.
28. Jos rikosilmoituksesta, pidättämisestä, vangitsemisesta, syytteestä tai kantelusta on julkaista uutinen, on hyvän journalistisen tavan mukaista seurata asian käsittelyä sen lopulliseen ratkaisuun saakka.
29. Yksilön suoja koskevat periaatteet pätevät myös, kun käytetään julkisiin asiakirjoihin tai muihin julkisiin lähteisiin sisältyviä tietoja. Tiedon julkisuus ei aina merkitse sitä, että sen voi vapaasti julkaista.